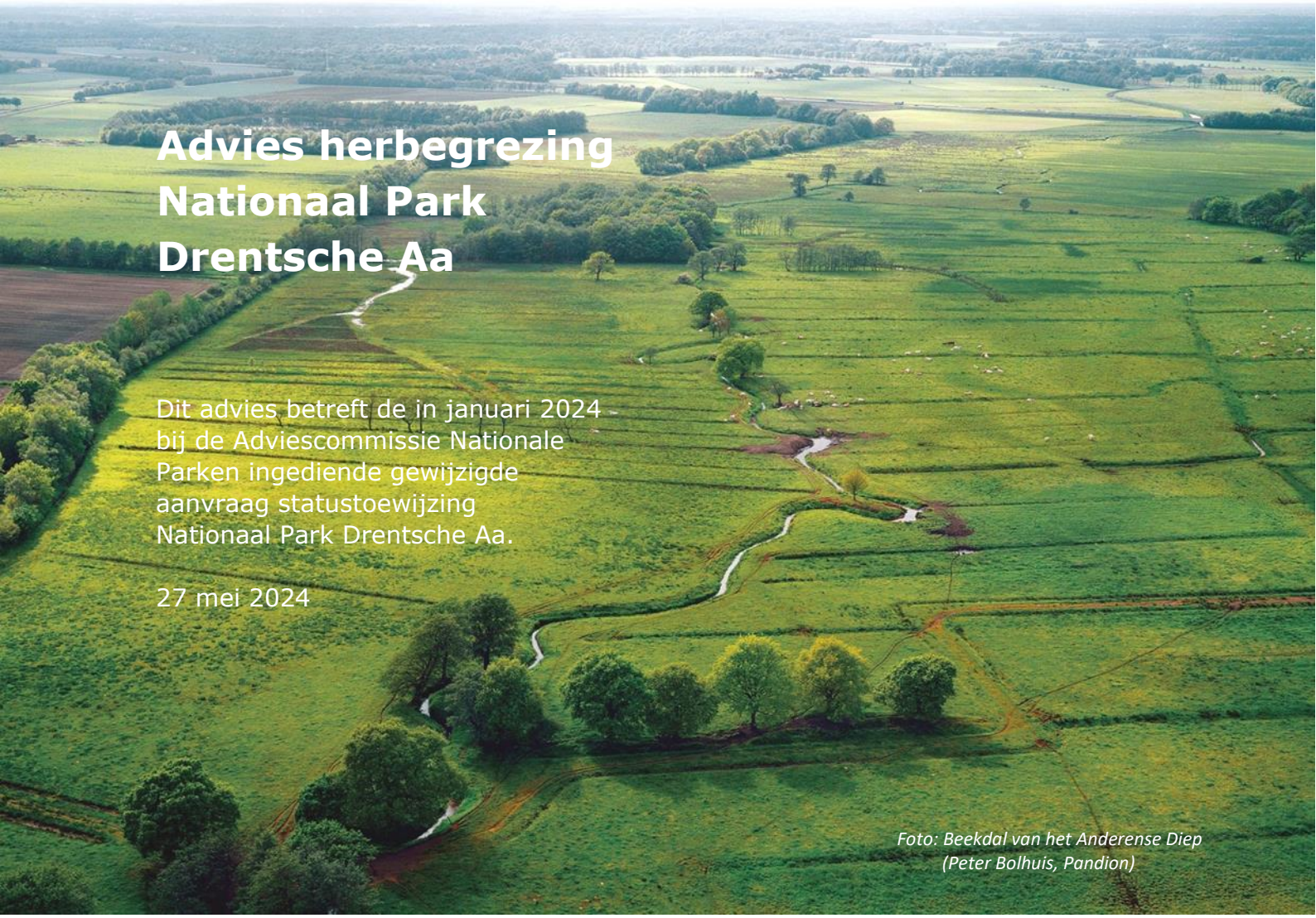

Advies herbegrezing Nationaal Park Drentsche Aa

Dit advies betreft de in januari 2024 bij de Adviescommissie Nationale Parken ingediende gewijzigde aanvraag statustoewijzing Nationaal Park Drentsche Aa.

27 mei 2024

Foto: Beekdal van het Anderense Diep (Peter Bolhuis, Pandion)

Intern gebruik

Advies gewijzigde aanvraag statustoewijzing Nationaal Park Drentsche Aa

Adviescommissie Nationale Parken, 27 mei 2024.

In januari 2021 is de Adviescommissie Nationale Parken ingesteld.[1] Deze commissie adviseert de minister van LNV over aanvragen voor een (gewijzigde) statusaanwijzing van een gebied als nationaal park. Dit advies betreft de op 21 februari 2024 bij haar ingediende aanvraag voor Nationaal Park Drentsche Aa.

De commissie heeft kennisgenomen van de aanvullende informatie ten aanzien van de aanvraag tot herbegrenzing van Nationaal Park Drentsche Aa en achterliggende stukken.[2] Al de ontvangen informatie is betrokken in de beraadslagingen bij de totstandkoming van dit advies.

De commissie hecht eraan om op te merken dat zij verheugd is over de nauwgezette toelichting en oorspronkelijke notitie die deze uitbreidingsaanvraag begeleidden.

Inleiding

De commissie is gevraagd de aanvraag te beoordelen op basis van artikel 3.68 van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) met inachtneming van de nadere uitleg in de recent gepubliceerde beleidsregel[3]. Daar de minister binnen de gegeven wettelijke bevoegdheid ruimte heeft om aanvullende eisen te stellen, heeft zij deze aanvullende beleidsregel opgesteld. De in het besluit genoemde artikelen hebben te gelden als minimumeisen.

De commissie is op de hoogte gehouden van eerdere concepten van de beleidsregel, waardoor zij dit advies op die beleidsregel kon baseren.

Advies op basis van de vigerende wetgeving

De commissie is positief over de aanvraag tot herbegrenzing van Nationaal Park Drentsche Aa. Zij adviseert om de status nationaal park voor het uitgebreide gebied toe te kennen.

Het gebied bevat een unieke reeks beekdal-, heide-, bosecotopen en esdorpenlandschappen. Maar ook geomorfologische relicten uit de drie laatste ijstijden (o.a. potklei, megaflutes, pingo's, smeltwaterdalen, beekdalen) en ecosystemen van laaglandbeken, heidevelden en akkers, als ook belangrijke prehistorische en historische relicten en cultuurlandschappen. Aldus vertegenwoordigen die in hun onderlinge landschappelijke samenhang een grote natuurwetenschappelijke, cultuurhistorische, educatieve en recreatieve waarde en zijn bovendien gaaf bewaard gebleven en herkenbaar. Het gebied wordt jaarlijks door tienduizenden bezoekers bezocht, met name vanwege de grote schoonheid van natuur en landschap.

Sinds de jaren zestig van de vorige eeuw is een actief en succesvol samenwerkingsbeleid gevoerd met agrariërs, recreatieondernemers en bewonersorganisaties in het gebied, alle

[1] Instellingsbesluit Adviescommissie Nationale Parken, gepubliceerd in de *Staatscourant* van 27 januari 2021.
[2] Aanvullende informatie t.a.v. de aanvraag tot herbegrenzing van Nationaal Park Drentsche Aa, d.d. 21 februari 2024.
[3] Beleidsregel, gepubliceerd in de Staatscourant van 22 mei 2024.

Intern gebruik

vertegenwoordigd in het Overlegorgaan. Het gebied kent tal van vrijwilligers. Naast bescherming van natuur en landschap zijn daarbij ook een toekomstbestendige landbouw en leefbaarheid in de dorpen belangrijke nevendoelstellingen van het Nationaal Park.

Ook voert het nationaal park al vele jaren een zeer actief educatief en cultureel beleid en wordt dit op effectieve wijze uitgevoerd. Kenmerkend is verder dat het park een grote terughoudendheid kent op het terrein van woningbouw, windmolens, energieparken en industriële landbouw.

Advies op basis van de beleidsregel

Op alle aspecten van de beleidsregel vallen opmerkingen te maken, aangezien deze een ruim palet aan criteria beschrijft. De commissie heeft gestructureerd alle aspecten nagelopen en wil bij een drietal onderdelen nader stilstaan. Deze opmerkingen leiden niet tot een ander oordeel dan dat zij positief adviseert over de aanvraag tot herbegrenzing van Nationaal Park Drentsche Aa.

A. Ecosysteem moet niet wezenlijk zijn aangetast door menselijk gebruik

Een van de vereisten voor toekenning van de status is, zo staat vermeld in de beleidsregel, 'dat het gehele gebied moet voldoen aan de kwaliteitseis ecosysteem. Dit is zo als de ecosystemen in het gebied niet wezenlijk zijn aangetast door menselijk gebruik. Een ecosysteem dat niet wezenlijk is aangetast door menselijk gebruik, is een samenhangend ecosysteem met duurzaam functionerende abiotische en biotische relaties, waarbij menselijk gebruik en beheer bijdraagt aan het duurzaam functioneren'.

De vergroting van een nationaal park gebied, zoals nu voorgesteld, waarbij de bovenlopen (inclusief bronnen) in het zuidelijk deel van het gebied binnen de begrenzing komen, acht de commissie een goede ontwikkeling. Door het park als volledig stroomgebied te benaderen kunnen eventuele ondersteunende maatregelen of activiteiten worden ondernomen die de kwaliteit van de ecosystemen in het gehele gebied ten goede komen. Zo wordt het een volwaardiger gebied, onder de naam van het Nationaal Park Drentsche Aa.

De commissie meent echter dat de kwaliteit van het ecologisch systeem nu nog niet voldoende op orde is. Dergelijke constateringen doet zij op basis van de adviezen van de Ecologische Autoriteit, alsmede op basis van de adviezen van de Visitatiecommissie Nationale Parken [4], die het agrarisch gebruik nu als te belastend aanmerken.

Uit het advies van de Adviescommissie Uitvoeringsprogramma Drentsche Aa (UPDA, 27 oktober 2023) blijkt haar verder dat er geen verbetering in waterkwaliteit is opgetreden in de periode 2009-2022. Deze adviescommissie concludeert dat er overtuigend bewijs is dat gewasbeschermingsmiddelen uit- en afspoelen naar het oppervlaktewater tijdens hevige regenbuien in de zomerperiode. Er zijn ook aanwijzingen dat beregening (van gedraineerde percelen) kan leiden tot uit- en afspoeling van gewasbeschermingsmiddelen. Meer algemeen kan klimaatverandering met vaker hevige regenbuien en grotere behoefte aan beregening de situatie dus mogelijk verslechteren (UPDA 2023).

[4] Visitatiecommissie Nationale Parken, Eric Luiten, 2019

Intern gebruik

Dit betekent voor dit advies dat er (verbeterde) preventieve maatregelen hiervoor gezocht moeten worden. Immers zowel in de bovenlopen, als in de middenlopen van de Drentsche Aa is de waterkwaliteit nu nog ontoereikend. In die zin dat sommige deelgebieden in cultuurhistorisch opzicht dan wel helemaal gaaf zijn, maar in ecologisch opzicht (te) weinig biodiversiteit vertonen. De waterkwaliteit heeft te lijden door tal van milieufactoren, met name doordat het agrarisch gebruik nog te intensief is. Door wateronttrekking, pesticidengebruik en bemesting staat de waterkwaliteit onder druk.

Dit waterkwaliteitsprobleem wordt met uitbreiding van het nationaal park niet opgelost. Daarom moet het streven onverminderd blijven dat menselijk gebruik en beheer geen negatieve invloed hebben op het duurzaam functioneren. Er dient een nog beter evenwicht gevonden te worden tussen agrarisch gebruik en voldoende waterkwaliteit. Of anders geformuleerd: er zal nog duidelijker gewerkt moeten worden aan het ecologisch systeemherstel, waarbij periodiek via monitoring wordt beoordeeld of bij reeds genomen (her)inrichtingsmaatregelen zich positieve ecologische effecten ontwikkelen[5].

De commissie weet dat hiervoor al veel aandacht is binnen het gebied van de Drentsche Aa, maar meent dat daar nog steeds werk aan de winkel is. Mede om die reden adviseert zij de minister om het nationaal park uit te blijven dagen om nog beter te gaan voldoen aan dit criterium. Voor alle helderheid, op dit moment vormt dit geen beletsel om anders te oordelen over de statusaanvraag. De commissie vertrouwt erop dat er gedegen gemonitord wordt en dat op dit punt vooruitgang wordt geboekt in de nabije toekomst.

B. De wezenlijke kenmerken binnen het gebied moeten zijn verzekerd

Een ander vereiste is dat de wezenlijke kenmerken binnen en buiten de natuurkern moeten zijn verzekerd. Dit is zo als de functies, gebruiksvormen en beheer in het gebied ondersteunend zijn aan het functioneren van het landschapsecologische systeem en de biodiversiteit.

In de toelichting staat dat daarbij gedacht kan worden aan provinciale of gemeentelijke instrumenten, zoals omgevingsvisie[6], een programma van gedeputeerde staten of college van burgemeester en wethouders[7], een omgevingsverordening[8] of een omgevingsplan[9].

Het verheugt de commissie dat Nationaal Park Drentsche Aa al geruime tijd is opgenomen in de Provinciale Natuurvisie 2040[10], de Omgevingsvisie Drenthe[11] en in het Programma Natuurlijk Platteland[12].

Hetgeen zij een goede ontwikkeling vindt die nog verder kan worden doorgetrokken in met name het Provinciale Programma Landelijk Gebied. Daarin kan het Nationaal Park gebied een mooi voorbeeld zijn van een robuust natuurnetwerk bestaande uit

[5] Factsheet KRW Drentsche Aa, behorende bij de stroombeheerplannen 2022-2027, versie februari 2023
[6] Art. 3.2 Ow.
[7] Art. 3.4 jo. 3.5 Ow.
[8] Art. 2.6 Ow.
[9] Art. 2.4 Ow.
[10] Natuurvisie 2040 Drenthe (Provincie Drenthe, 2021)
[11] Omgevingsvisie Drenthe (Provincie Drenthe, 2022) De vastgestelde Omgevingsvisie is gepubliceerd op ruimtelijkeplannen.nl met planidentificatienummer: NL.IMRO.9922.ogvDrenthe2022-VA01
[12] Het deelprogrammaplan Drentsche Aa is één van de acht deelprogramma's van het Programma Natuurlijk Platteland Drenthe

Intern gebruik

natuurgebieden, ecologische verbindingen en agrarische gebieden met hoge natuurwaarden, waarin de groenblauwe dooradering een stevige plek heeft gekregen.

Het functioneren van het landschapsecologische systeem en de biodiversiteit van het park zijn door opname van het nationaal park in deze beleidsinstrumenten in grote mate gewaarborgd, hetgeen positief zal doorwerken in het behoud van de wezenlijke kenmerken binnen en buiten de natuurkernen.

C. Kwaliteitseis grote schoonheid

Een van de vereisten is voorts dat we van doen hebben met een natuurlijk landschap van grote schoonheid. Hetgeen een landschap is met een unieke identiteit, met aandacht voor de plaatselijke tradities, immaterieel en materieel erfgoed, verhalen, geschiedenis, lokale producten, inclusief de cultuurhistorische en landschappelijke waarden. Dit alles moet, zo meent de commissie, op de een of ander wijze ook beleefbaar zijn.

Het pastorale landschap wordt zowel binnen als buiten de natuurkernen al goed beleefd, wat leidt tot een grote spreiding van bezoekers. Omdat ook de dorpen onderdeel zijn van het park, profiteren zij mee van de gestage toestroom van bezoekers. Welke door een goed recreatief beleid vrijwel nergens tot een bovenmatige recreatiedruk leidt. Met de her-begrenzing wordt het gebied aanzienlijk vergroot, waardoor er meer mogelijkheden zijn om bezoekers goed te spreiden.

Het gebied is ook als landschappelijke eenheid beleefbaar en herkenbaar.

De commissie is onder de indruk van de ambities met betrekking tot duurzaam toerisme en de wijze waarop bezoekers worden ontvangen.

Intern gebruik